

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ODAKLI SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞİM MODELİ

Hakkı Can Özkan

Yıldız Teknik Üniversitesi

Doktora Öğrencisi

Sahrayıcedit Mahallesi Bankacılar Sokak 14/28 Kadıköy İstanbul,

Türkiye hakkicanozkan@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8042-7519>

Hikmet Selim Ökem

Yıldız Teknik Üniversitesi

Barbaros Bulvarı 34349 Yıldız İstanbul,

Türkiye sokem@yildiz.edu.tr

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5873-1442>

Türkçe Özet

Sürdürülebilir gelişimi anlamak ve çevresel sorunlarla baş edebilmek adına her sene sayısız organizasyon düzenleniyor olsa da en geniş katılım ve küresel bakış açısı ile Birleşmiş Milletler Dünya ve Çevre Zirveleri bir üst akıl oluşturmayı başarmıştır. 1972, 1992, 2002 ve 2012'de düzenlenen konferanslar ile dünyadaki çevre gündemini belirlemiş ve hem resmi hem de sivil birçok kurum ve kuruluşu küresel bazda hareket etmeye davet etmiştir. Araştırma, içerik analizi ile araştırma kapsamında ele alınan ana çevre ve gelişim konferansları sonucunda ortaya çıkan politika, söylem ve eylem planlarının incelenmesi ile küresel ölçekte Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın nasıl bir sürdürülebilir gelişim modeli önerdiğini irdelemektedir. Bu bilgi birikiminin ortak paydasından oluşturulan gelişim modeli ile günümüz şehirlerinde ve yerel yönetimlerde sürdürülebilir gelişimin bulunduğu karşılık incelenmiştir. Tam bir tanımı ve kapsamı bulunmayan sürdürülebilir gelişim için araştırma ile incelenen kriterler ve değerlendirmeler, geniş içeriği ve kapsayıcı özelliği ile literatürde yer alan bu boşluğa katkı sağlamayı hedeflemiştir.

Anahtar Kelimeler: *Sürdürülebilir gelişim, sürdürülebilirlik politikaları, çevre konferansları, sürdürülebilir gelişim modelleri*

Alan Tanımı: Planlama (Mimarlık, Kamusal Yönetim)

İngilizce Özet

SUSTAINABLE DEVELOPMENT MODEL FOCUSED ON UNITED NATIONS' POLICIES

Although many organizations are held every year to understand sustainable development and to cope with environmental problems, The United Nations World and Environmental Summits have succeeded to create a superior mind with its broadest participation and global perspective. It has determined the environmental agendum of the world with the conferences that were organized in 1972, 1992, 2002 and 2012. It also has invited many institutions and organizations, both civil and official, to move on a global basis. The policies, discourses and action plans emerging as the result of the major environmental and development conferences have been examined through content analysis. In this direction, it has been examined how the United Nations Environment Program proposes a sustainable development model in global scale. The development model is based on the common stake of more than forty years of know-how. The reaction of it to local governments within the framework of sustainability and today's cities was discussed. For sustainable development that do not have a full definition and scope, the criteria and evaluations developed by the research aimed to contribute to this gap in the literature with its broad content and containment features.

Keywords: *Sustainable development, sustainability policies, environmental conferences, sustainable development models*

JEL Code: R58

1. GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan acele yerleşim kurma hareketleri, finans, bilim, sanayi açılımı ve kontrol altına alınamayan nüfus artışları ile beraber tabiat önemini yitirmiş ve tüketim odaklı kontrol edilmesi güç bir gelişim süreci başlamıştı (Özmehmet, 2005:10-11).

Fakat 20. yüzyılın üçüncü çeyreğinin sonlarına doğru doğal dengenin yavaş yavaş yitirmekte olduğu ve sebebinin de doğal ve beşerî gelişim arasındaki ilişkinin yeterince dikkate alınmaması olduğu anlaşılmaktaydı.

Bu bilinç ile doğanın korunması adına yüzden fazla ülke temsilcisinin katılımı ile organize edilmiş ilk yüksek katılımcılı konferans, Birleşmiş Milletler (BM) tarafından 1972 yılında İsveç'in Stokholm kentinde yapılmıştır. Birçok ülkenin çevre koruma stratejilerini gözden geçirmesini sağlayan bu konferans, çevre problemlerinin küresel ölçekte ele alınıp, sosyal ve ekonomik gelişimin doğa ile olan ilişkisine vurgu yapmıştır.

Araştırma, Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın (UNEP) sürdürülebilir gelişim üzerine düzenlediği konferanslarda, "geçtiğimiz kırkaltı yıl boyunca sürdürülebilir gelişim (SG) bizlere ne önermektedir?" sorusunun cevabını arayacaktır. İçerik analizi ile araştırma kapsamındaki dört ana konferansın çıktılarında hangi konulara, temalara ve başlıklara ağırlık verildiği, hangi kavramlar üzerinde daha çok yoğunlaşıldığı yahut değinildiği araştırılmış, bu yarım asırlık birikimin ortak paydalarından nasıl bir sürdürülebilir gelişim modeli elde edilebileceği incelenmiştir.

Araştırma sonucunda varılmak istenen nokta ise, BM söylemlerinin bu tarihi süreç içerisinde hangi yönleri ile karşımıza çıktığının okunabilirlik kazanması ve somutlaştırılmış bir modele dönüştürülerek günümüz SG modelleri ile karşılaştırılabilecek verisel analizinin yapılabilmesidir.

2. SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞİM ÜZERİNE KAVRAMSAL YAKLASIMLAR

Sürdürülebilir gelişim, ilk defa 1987 yılında Brundtland raporunda geçen bir kavram olsa da sürdürülebilirlik fikri çok daha eskilere dayanır. Çevre ve onla beraber uyum içinde yaşama fikri, toplumlar modernleştikçe yerini onla mücadele etme üzerine kurgulanmaktadır.

2.1 Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Gelişme

İlk kez Ernst Haeckel'in ortaya attığı ekoloji tanımı, Yunan dilinde yaşanan mekân, yurt anlamında kullanılan "oikos" ile ilim anlamındaki "logia" kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Ekoloji, etimolojik olarak yerleşme bilimi anlamına gelmektedir. Alman biyologa göre ekoloji, yerkünün aynı

bölgesini paylaşan tüm canlıların arasındaki kompleks etkileşimler gerçekleştiği olgusu ile ilgilenen bir doğa bilim dalıdır (Cantzen, 1994:205).

Ekoloji kavramı ile birlikte "sürdürülebilirlik" kavramı da ön plana çıkmaktadır. Nüfus artışı ve kontrolsüz kentleşme ile, artan nüfusun beslenme ve barınma gibi temel ihtiyaçlarının dahi karşılanmasında doğal kaynakların geri dönüşü olmaksızın tüketilmesi bu kavramın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Sözcüğün etimolojik olarak Latince' deki korumak ya da alttan desteklemek anlamlarına gelen "subtenir" kökünden geldiğini bilinmektedir. Yeni bir kavram olmayıp, insanoğlunun gelecekteki kuşakları için yapmakla yükümlü olduğu sorumlulukları betimlemek için yeniden adlandırılmış bir anlatıdır (Özmehmet, 2005:11).

Modern toplumda sürdürülebilirlik kavramı ilk defa Dünya Doğayı Koruma Birliği tarafından düzenlenen Dünya Doğa Şartı (1982) belgesinde karşımıza çıkmaktadır. Bu şarta göre insanoğlunun faydalandığı tüm doğal kaynakların sürdürülebilirliğini sağlayacak biçimde idame edilmeleri şartı ancak bunun ekosistemlerin ve tüm canlıların bütünlüğünü koruyacak şekilde yapılmasıyla sağlanabilir (Mengi, Algan, 2003:19).

Kentlerin sürdürülebilirliği adına ortaya atılan kavram ve tanımlar her gün artmakta ve çeşitlenmektedir. Farklı isimler ile anılsa da en kapsayıcı olarak "sürdürülebilir kent" kavramı kullanılmaktadır. Ancak bu kavram bile halen net bir tanımlama ile özellikleri belirlenememiş, ortak bir payda da içeriği öngörülemezdir. Örneğin Satterthwaite, doğaları gereği kentlerin sürdürülebilir olamayacağını, bu nedenle "sürdürülebilir kentler" gibi bir kavramlaştırma yerine kentlerin sürdürülebilirliğe katkıları üzerinde durmak gerektiğini öne sürmektedir (Satterthwaite, 1997:1670).

3. BM KONFERANSLARI ve İÇERİK ANALİZİ

1972 yılında BM'nin, Çevre Programı'nı başlatması ile küresel ölçekte çevre sorunları ele alınmaya başlanmıştır. Her yıl çeşitli etkinlikler, program dahilinde yürütülüyor olsa da on yıl arayla yapılan büyük konferanslarla programın başlattığı ivmenin çevre sorunlarını çözmekteki yetkinliği tartışılmakta ve yeni hedefler ile güncel sorunlara yeni bakış açılarının yaratılmasına çalışılmaktadır. Her büyük konferans geniş ve bürokratik katılım düzeyi ile sürdürülebilir gelişim için genel bir çerçeve çizmektedir. Konferansların sonunda yayınlanan/paylaşılan

fikir ve stratejilerin yer aldığı planlar, tavsiyeler ve deklarasyon gibi çıktılar, araştırmanın veri kaynağını oluşturmaktadır.

3.1 Birleşmiş Milletler Çevre Programı Konferansları

1972 yılında Stokholm’de gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı’nda, Birleşmiş Milletler’de çevre sorunlarını küresel boyutta ele alacak uluslararası bir organın kurulmasına karar verilmiş, bunun üzerine Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), BM’ye bağlı bir “program” olarak oluşturulmuştur.

UNEP’nin gelişiminde ve güçlenmesinde, 1992 yılında Rio de Janeiro’da gerçekleştirilen BM Çevre ve Gelişim Konferansı, 2002 yılında Johannesburg’da düzenlenen Dünya Sürdürülebilir Gelişim Zirvesi ve son olarak 2012 yılındaki Dünya Zirvesi gibi uluslararası çevre politikasına yön veren konferanslar çerçevesinde edindiği görevler etkili olmuştur.

3.2 Konferans Verilerinin İçerik Analizi Yöntemi İle Çözümlemesi

Bu çalışmada dört farklı konferans çıktısından okunan önermeler/politikalar en basit ve anlaşılır şekilde kavramlaştırılmış, her politikanın işaret ettiği eyleme bir isim (kod) verilmiştir. Bu kodların anlamsal ve eylemsel olarak yakınlık gösterenleri, belirli kavramsal anlam kümeleri etrafında toplanmış yani kategorilere ayrıştırılmıştır. Benzer işlem, kategorilere yapılarak ana başlıklara (temalara) ulaşılmış ve bu hiyerarşik okuma düzeninde bir model öngörülmüştür.

İçerik analizi ile meydana gelen bu çalışma, Birleşmiş Milletler' in seçili konferanslar yoluyla sürdürülebilir gelişim adına önerdiği politikaların, hangi yoğunlukta ve hangi gelişim stratejilerine daha çok önem verdiğini açıklamaya çalışmaktadır. Bu açıklama, görünen yahut ön plandaymış gibi addedilen bazı stratejilerin arkasında kalan, örgütün üzerinde durup ana hatlarını çizmediği diğer yanlarını görmemizi sağlamaktadır.

İçerik analizinin zaman içinde gelişim sürecine bakıldığında, ortaya çıkan yeni tekniklere karşın değişmeyen iki olgusu bulunmaktadır. Bunlar, sistematik ve tarafsız oluşudur. Analiz sonucunda ortaya çıkan öngörünün ölçülebilir olması yahut anlamlı bir tartışma ortaya koyabilmesi için kıyaslanabilir olması

gerekmektedir. Anlamalı bir sonuç ortaya çıkarabilmek için araştırma evrenindeki örneklemin seçimi ve seçilen bu örneklemin işleniş biçimi önem taşımaktadır.

Bu sınırlar içerisine giren çok sayıda konferanstan ise amaçlı örnekleme giren 1972, 1992, 2002 ve 2012'de onar yıl arayla yapılan ana çevre konferansları araştırmaya alınmıştır. Yukarıda belirtilen örnekleme evreni tasarımı sonucu 1962 adet anlamalı veri kaynağı kodlanmıştır.

BM Konferansları (YIL)	Üretilen Politika (ADET)
1972	109
1992	1400
2002	170
2012	283
TOPLAM	1962

Tablo 1 – Örnekleme Evrenine Konu Olan Veri Sayıları ve Kaynakları

Tüm bu kullanılabilen veri kaynağı 107 kavramsal anlam altında gruplanmış yani kodlanmıştır. Analizde kodun önemi yahut değeri, anlamından ziyade metinlerde okunma sıklığıdır. Bu sıklığa frekans denir. Bir kod bir metinde ne kadar çok geçiyorsa yani o kavram üzerinde ne kadar çok durulmuş ise frekans değeri o kadar yüksek olur. Metinlerdeki toplam veri adedi ve kodların metinlerin geneline göre frekansının hesaplanmasına kotalı kodlama veya ağırlıklı kodlama denmektedir. Araştırmada bu yöntem ile her bir kod içerisindeki metnin ve toplamda bütün metinlerin ve verilerin arasındaki frekans değerleri hesaplanarak bir ağırlık değeri/puanı ile ilişkilendirilmiştir. Bu çalışma, model oluşturulurken hangi temalara daha fazla önem verildiği yahut atıfta bulunduğu hakkında bilgi verecektir.

KOD	KOD	Frekans Değeri	% Değeri				
1	BM Genel Politikaları	50,5694	12,64235	54	Borçlanma Politikaları	1,37	0,3425
2	Genel Yönetim Politikaları	33,63	8,4075	55	Tehlikeli Atık Yönetimi	1,3566	0,33915
3	Enformasyon Kapasitesi	19,5702	4,89255	56	Kırsal Alan Politikaları	1,3422	0,33555
4	Eğitim Politikaları	17,3198	4,32995	57	Sömürgecilik Politikaları	1,295	0,32375
5	Teknolojik Gelişim Politikaları	12,8724	3,2181	58	Terörizm Politikaları	1,295	0,32375
6	İnsan Sağlığı Politikaları	11,5532	2,8883	59	Deniz Canlıları ve Yaşamı	1,2138	0,30345
7	Su Kaynakları Yönetimi	11,2254	2,80635	60	Tatlı Su Kaynakları	1,2138	0,30345
8	Ticari Kuruluş Faaliyetleri	11,0886	2,77215	61	Çocuk İşçi Politikaları	1,1764	0,2941
9	Biyolojik Çeşitlilik	10,1228	2,5307	62	Karar Alma Mekanizmaları	1,1424	0,2856
10	Kirletici Maddeler	10,0914	2,52285	63	Bilim Politikaları	1,071	0,26775
11	Doğal Kaynakları Koruma	9,7622	2,44055	64	Arazi Kullanımı	1,071	0,26775
12	Finansman Sağlama	9,3166	2,32915	65	Pestisit Politikaları	1,0602	0,26505
13	Deniz ve Kıyı Kirliliği	8,2808	2,0702	66	Gıda Güvenliği	1,0602	0,26505
14	Deniz ve Kıyı Yönetimi	7,943	1,98575	67	Hava Kirliliği Politikaları	0,9452	0,2363
15	Kurumsallığı Geliştirme	7,8468	1,9617	68	Yerel Yönetimler	0,9282	0,23205
16	Orman Yönetim Politikaları	7,3742	1,84355	69	Katı Atık Yönetimi	0,9282	0,23205
17	Balıkçılık Politikaları	6,314	1,5785	70	Yetersiz Beslenme	0,9174	0,22935
18	Toplumsal Kuruluşlar	5,8092	1,4523	71	Doğal Mirasın Korunması	0,9174	0,22935
19	Yoksulluklar Mücadele	5,7476	1,4369	72	Gürültü Emisyonu	0,9174	0,22935
20	Yeşil Ekonomi	5,301	1,32525	73	Çiftlik Hayvanları	0,9174	0,22935
21	Üretim ve Tüketim Kalıpları	5,0516	1,2629	74	Radyoaktif Atık Politikaları	0,8738	0,21845
22	Demografik Yapı Politikaları	4,6872	1,1718	75	Finansal Kurum Politikaları	0,8496	0,2124
23	Afet Yönetim Politikaları	4,6668	1,1667	76	Sürdürülebilir Gıda için Su	0,7854	0,19635
24	Vahşi ve Doğal Yaşam	4,587	1,14675	77	Çevreyle Bütünleşik Ekonomi	0,714	0,1785
25	Ulusal Park ve Korunmuş Bölgeler	4,587	1,14675	78	İşçi ve Sendika Hakları	0,714	0,1785
26	Enerji Politikaları	4,4756	1,1189	79	Çocuk ve Genç Politikaları	0,714	0,1785
27	Ekonomik İşbirlikleri	4,34	1,085	80	Kara Devletleri Politikaları	0,7068	0,1767
28	İklim değişikliği	4,3364	1,0841	81	Doğayla Uyumlu Yaşam	0,7068	0,1767
29	İçme Suyu Temizliği	4,2856	1,0714	82	Banş Ortamı	0,5882	0,14705
30	Ada Politikaları	4,1234	1,03085	83	Endüstriyel Kalkınma Politikaları	0,5882	0,14705
31	Çölleşmeyle Mücadele	4,0144	1,0036	84	Gecekondular Politikaları	0,5882	0,14705
32	Kimyasal Atık Politikaları	4,0036	1,0009	85	Biyoteknoloji Politikaları	0,4998	0,12495
33	Kadın Politikaları	3,7554	0,93885	86	Atmosfer Koruma Politikaları	0,4284	0,1071
34	İstihdam Politikaları	3,534	0,8835	87	Ekonomik Kalkınma Politikaları	0,357	0,08925
35	Küresel Ekonomi Politikaları	3,2266	0,80665	88	Altyapı Politikaları	0,357	0,08925
36	Sanayi Politikaları	2,8416	0,7104	89	Kriz Ortamı	0,3534	0,08835
37	Tarım Politikaları	2,8078	0,70195	90	Kültürel Çeşitlilik	0,3534	0,08835
38	Atık Önleme Politikaları	2,6372	0,6593	91	Yerli Halk Politikaları	0,2856	0,0714
39	Zehirli Kimyasallar	2,5704	0,6426	92	Geçiş Ekonomileri	0,2856	0,0714
40	Sosyal Adalet Politikaları	2,5452	0,6363	93	Bitki Genetiği Koruma	0,2856	0,0714
41	Toprak ve Arazi Kullanımı	2,4944	0,6236	94	Ozon Tabakası Politikaları	0,2142	0,05355
42	Farkındalık Yaratma	2,3588	0,5897	95	Güvenlik Politikaları	0,2142	0,05355
43	Madencilik Politikaları	2,2124	0,5531	96	Çevre Koruma Politikaları	0,2142	0,05355
44	Kentsel Planlama Politikaları	2,1446	0,53615	97	Liberal Ekonomi Politikaları	0,2142	0,05355
45	Dağ Ekosistemleri Politikaları	2,0768	0,5192	98	Sürdürülebilir Geçim Kaynakları	0,2142	0,05355
46	Katılım Politikaları	1,9848	0,4962	99	Geridönüşüm Politikaları	0,2142	0,05355
47	Hukuk Politikaları	1,9812	0,4953	100	Bitki Besin Politikaları	0,2142	0,05355
48	Turizm Politikaları	1,8832	0,4708	101	Kıyı Bölge Politikaları	0,2142	0,05355
49	İhracat Politikaları	1,7646	0,44115	102	Su ve Şehir Politikaları	0,2142	0,05355
50	Ulaşım Politikaları	1,652	0,413	103	Yatırım Politikaları	0,1428	0,0357
51	Ucuz Enerji Politikaları	1,6484	0,4121	104	Kırsalda Enerji Politikaları	0,1428	0,0357
52	Sürdürülebilir Yerleşimler	1,5708	0,3927	105	Sürdürülebilir Yapı Malzemesi	0,1428	0,0357
53	Çiftçilik Politikaları	1,56	0,39	106	UV Işınları Hakkında Politikalar	0,1428	0,0357
				107	Hayvan Genetiği Koruma	0,1428	0,0357
					TOPLAM	400	100%

Tablo 2 – Verilerin İçerik Analizi ile Çözümlemesiyle Türetilen Kod ve Frekans Değerleri

İçerik analizinde elde edilen verilerin kodlanması ve bu kodlara göre yapılacak olan sınıflandırma yeterli olarak kabul edilmez. Bu noktada ortaya koyulan kodlardan yola çıkarak verileri genel çerçevede açıklayabilen ve kodları belirli kategoriler altında toplayabilen temaların bulunması gereklidir.

KAT. NO	KATEGORİLER	İÇERDİĞİ KOD [no]
A	YÖNETİŞİMSEL OTORİTELER	1,2,15,62,68,18
B	BİLİM TEKNİK POLİTİKALARI	3,5,63,85
C	DENİZ YÖNETİMİ POLİTİKALARI	13,14,17,30,59,101,102
Ç	ATIK POLİTİKALARI	32,38,55,69,74,99,10
D	EKO. KALKINMAYI DESTEKLEYEN P.	87,12,92,19,34,98
E	ORMAN VE DAĞLIK ALAN P.	45,24,16,25
F	TEMİZ SU YÖNETİMİ P.	7,29,60,76
G	EĞİTİM POLİTİKALARI	4
Ğ	SAĞLIK POLİTİKALARI	6,65,66,70,39
H	DOĞA KORUMA POLİTİKALARI	71,96,11,72,81
I	KURUMSAL EKONOMİ P.	8,75
J	BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİĞİ KORUMA P.	9,107,93
K	TOPLUMSAL GRUPLARA YÖNELİK P.	22,33,79,90,91
L	TOPRAK POLİTİKALARI	41,31,43
M	SANAYİ VE ÜRETİM POLİTİKALARI	83,36,21
N	GÜVENLİK POLİTİKALARI	58,82,95,37,23
O	KÜRESEL EKONOMİK İŞBİRLİĞİ P.	35,27,97
P	KENTSEL TAŞARIM POLİTİKALARI	44,52,84,50,88,105
R	ENERJİ POLİTİKALARI	26,51,104
S	ATMOSFER KORUMA POLİTİKALARI	28,67,86,94,106
Ş	ÇEVREYİ GÖZETEN EKONOMİK P.	20,77
T	TARIM VE HAYVANCILIK P.	37,100,73,53
U	KARA ALANLARI POLİTİKALARI	80,56,41
X	EŞİTLİK POLİTİKALARI	40,47
V	BİLİNÇLENDİRME POLİTİKALARI	42,46
W	EKO. KAZANÇ VE YATIRIM ODAKLI P.	49,103,48
Y	ÇALIŞAN HAKLARI ÜZERİNE P.	78,61
Z	EKONOMİK ZARARI ENGELLEYEN P.	89,54

Tablo 3 – Kategoriler ve İçerdiği Kodlar

Temaların bulunması sürecinde kodlar benzer yönleri dikkate alınarak bir araya getirilir ve bir anlamda tematik kodlama işlemi gerçekleştirilmiş olunur. Tematik kodlama işleminde en önemli nokta iç tutarlılık ve dış tutarlılık olgusudur. İç tutarlılık, oluşturulan temanın altında yer alan verilerin anlamlı bir bütün oluşturması konusudur. Dış tutarlılık ise; oluşturulan temalarının tamamının araştırma sonucu elde edilen verileri anlamlı bir biçimde açıklayabilmesi durumudur (Yıldırım, Şimşek, 2005:45).

TEMA NO	TEMALAR	İÇERDİĞİ KATEGORİ
1	YÖNETİM	A
2	EKONOMİ	D,I,O,S,W,Z
3	TOPLUMSAL HAKLAR	Ğ,K,N,X,V,Y
4	EĞİTİM	B,G
5	ÇEVRE	Ç,H,J,L,S,F
6	BÖLGESEL KARARLAR	C,E,U
7	ÜRETİM&ENERJİ	M,R,T,P

Tablo 4 – Temalar ve İçerdiği Kategoriler

Araştırmadaki 1962 maddelik veri seti 107 kod altında gruplanmış ve ağırlıklı frekans değerleri saptanmıştır. Bu 107 kodun benzer kavram ve anlatılara sahip olanları 28 kategori altında toplanmıştır. Bu kategorileştirme işlevi anlam ve kavram olarak benzeşen kodların hem iç hem de dış tutarlılık ilkesine dayalı bir biçimde düzenlenmesiyle oluşur. Bu bölüm araştırmacının varmak istediği model önerisine uygunluk gösteren bir çalışmadır. Kategorileştirme artık birbirlerinden tamamen farklılaşan temalar yaratılana kadar devam edebilir yahut kodların çeşitliliği ile doğru orantılı olarak daha az sayıda kategorileştirme yapılabilir. Ta ki kategoriler daha fazla anlamlı bir bütünlük oluşturamayana kadar bu işlem devam edebilir.

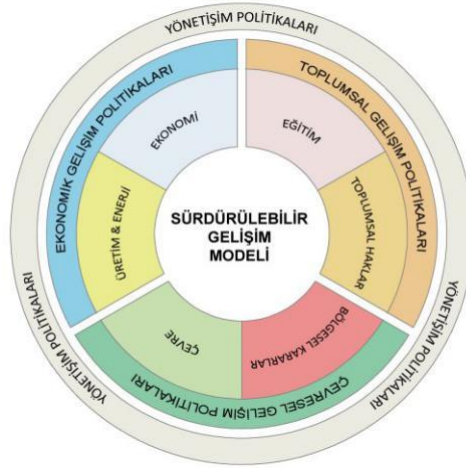
107 kodun çözümlenmesi ile oluşan 28 kategori bu çalışma için yeterli görülmüş, bir sonraki aşama olan temaların oluşturulması safhasında 7 farklı temaya ulaşılmıştır. Bu aşamada temaların, ağırlıklı frekanslarının yakın değerlerde oluşu çalışmanın tek bir tema etrafında şekillenmediğine aksine literatürde de geçen benzer bir çok tema ile benzerlik gösterdiğine işaret etmektedir. Bu durum farklı olsa da temaların kendi başlarına bir kavramsal grup olabilecek kadar çok kodu yani veriyi içerdiğinin kanıtı olmuş olur.

4. SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞİM MODELİ ÖNERİSİ

Bu model çevresel, toplumsal ve ekonomik gelişim politikalarını içermekte ve yakın ağırlıklı 3 ana omurga etrafında oluşturulmaktadır. Bu 3 ana gelişim stratejisi, stratejiyi uygulayacak olan yönetim, otorite veya kamu tarafından tatbik edilmesine ilişkin hususlar öngörülmüştür.

Modelin;

- -Yönetişim mercilerinin modeli uygulama konusunda tüm stratejilerle irtibatlandırıldığı ve uygulayıcı aktör konumunda olduğu,
- -Çevresel gelişim politikalarının, doğrudan çevre politikaları ve bölgesel karar politikalarından oluştuğu,
- -Toplumsal gelişim politikalarının, toplumsal haklar ve eğitim politikalarından meydana gelen stratejiler olduğu,
- -Ekonomik gelişim politikalarının da, ekonomi, üretim ve enerji politikalarını barındıran stratejilerden meydana geldiği görülmektedir.

Sekil 1 – BM Odaklı Sürdürülebilir Gelişim Modeli

Modeldeki ana 3 omurganın frekans değerine bakılır ise aşağıdaki gibi bir model ağırlık grafiği meydana gelmiştir.

TOPLUMSAL GELİŞİM	24%
ÇEVRESEL GELİŞİM	32%
EKONOMİK GELİŞİM	19%
YÖNETİŞİM POLİTİKALARI	25%
TOPLAM	100%

Tablo 5 – Modelin Ağırlık Oranları

Model ağırlık grafiğinden de anlaşılacağı gibi sürdürülebilir gelişimin 3 farklı ayağından da farklı ağırlıkta bahsedilmiştir. En yüksek değerde olan çevresel gelişim diğer gelişim politikalarının arasından öne çıkmaktadır. Bu politikalar içerisinde en az ağırlığa yani frekans değerine sahip olan ise ekonomik gelişim politikaları olarak ortaya çıkmaktadır.

Araştırma evreninin referans kaynağı olan BM ve onun yönetsel politikaları, doğal olarak modelde yüksek bir frekans değerine (%25) sahip olmakta ve diğer yönetim organlarını ilgilendiren politikalarla beraber modelin "aktör" ayağını oluşturmaktadır. "Yönetişim" olarak adlandırılan modelin uygulayıcılarına atfedilmiş bu ayak;

- Kurumsallığa,
- Yerel yönetimlere,
- Toplumsal kuruluşlara
- Karar alma mekanizmalarına yönelik politikaları

içermektedir. Modelin ekonomik gelişim ayağı,

- Üretim & Enerji
- Ekonomi

temalarını içermektedir. Adından da anlaşılacağı gibi bu strateji grubu daha çok ekonomik gelişim ile alakalı politikaları içerir. Bunlar kurumsal ekonomiden küresel ekonomiye, yatırım odaklı politikalardan ekonomik zararı engelleyen politikalara kadar olan geniş bir yelpazedeki ekonomi stratejilerini içerir. Bu ayağın üretim ve enerji temasında ise sanayi, enerji, tarım ve hayvancılık gibi üretim kökenli ekonomik gelişim politikaları yer almaktadır.

Modelin en çok frekans değerine sahip, yani en çok verinin çözümlendiği çevresel gelişim ayağında ise;

- Bölgesel Kararlar

- Çevre Temaları

yer almaktadır. Bölgesel kararlar temasında deniz yönetimi, orman ve dağlık alan politikaları ile kara alanları hakkındaki politikalar bulunmaktadır. Çevre teması altında ise atık, doğa koruma, biyolojik çeşitliliği koruma, toprak, atmosfer ve temiz su yönetimi hakkındaki stratejiler bulunmaktadır. Modelin son ayağını oluşturan toplumsal gelişim ise;

- Eğitim
- Toplumsal Haklar

ile ilgili politikaları içerir. Bunlar, eğitim, bilim teknik, çalışan hakları, bilinçlendirme, eşitlik, güvenlik, toplumsal gruplar ve sağlık politikalarını içermektedir.

5. SONUÇ

Araştırmada, BM'nin sürdürülebilir gelişim hakkında düzenlediği dört ana konferans incelenmiştir. Bu konferansların neticesinde yayınlanan ve içinde bulunduğu zaman dilimindeki sorunların masaya yatırıldığı tavsiye, eylem planı ve rapor metinlerinden derlenen SG hakkındaki politik stratejiler ele alınmıştır. Bu verilerin içerik analizi ile çözümlenmesi yapılmış ve SG üzerine kapsayıcı bir model oluşturulmuştur.

Araştırmanın sonucunda ortaya çıkan bu model üç adet ana temayı ve bir adet modelin uygulayıcılarına yönelik temayı içermektedir.

Modelin uygulayıcı ayağını oluşturan Yönetişim Politikaları; BM, Genel Yönetim, Kurumsallığın Geliştirilmesi, Karar Alma Mekanizmaları, Yerel Yönetimler ve Toplumsal Kuruluşlar hakkında politikaları içermektedir. Araştırma sonucuna göre bu kuruluş ve paydaşlar SG ile ilgili eylemlerin uygulamasından ve denetlemesinden sorumlu aktör rolündedirler.

Modelin ana temaları 3 gruba ayrılır. Bunlar; Ekonomik Gelişim, Çevresel Gelişim ve Toplumsal Gelişim'dir. Kavramsal benzerlik gösteren politikaları bir araya toplayan bu 3 ana grup, araştırma verilerinde okunma sıklığına (frekansına) göre dizildiğinde;

- Çevresel Gelişim %32
- Toplumsal Gelişim %24
- Ekonomik Gelişim %19

olacak şekilde sıralanabilir. Bu sıralama bize araştırma kaynağından alınan verilere göre en çok çevresel gelişim hakkında politikanın süreç içerisinde üretildiğini göstermektedir. En az politika da ekonomik gelişim üzerine üretilmiştir. Bu durumda örneklem evreninin kapsadığı tarihsel süreç bakımından en fazla SG politikasının üretilmesine ihtiyaç duyulan alanın çevre ile ilgili olduğu, ekonomik gelişim politikalarının daha arka planda kaldığı söylenebilir. Yine bu frekans değerlendirmesine bakarak çevre ile ilgili sorunların daha önemli olduğu ve daha çok çözüme ihtiyaç duyduğu çıkarımı yapılabilir.

Araştırma sonuçlarından bir diğeri ise ana temaları yani SG'in üç ayağını oluşturan kavramları besleyen alt temalardır. Kavramsal benzerlik gösteren politikaların gruplaştığı temalar Ekonomik Gelişim altında Ekonomi, Üretim ve Enerji temaları olmuştur. Çevresel Gelişim altında Çevre ve Bölgesel Kararlar, Toplumsal Gelişim ayağının altında ise Toplumsal Haklar ve Eğitim temaları yer almaktadır.

Temaları oluşturan ve kavramsal benzerlikte olan kodların bir araya gelmesinden ise 28 adet kategori oluşmuştur. Kategorilerden biri Yönetişimsel Otoriteleri kapsamakta olup geri kalan 27 kategori temaların alt grupları olarak karşımıza çıkmaktadır. Ekonomik Gelişim ayağında 10 kategori, Çevresel Gelişim altında 9 kategori ve Toplumsal Gelişim altında 8 kategori bulunmuştur. Bir kategori en az 1, en fazla 7 adet politikayı (kodu) içermektedir. SG modelinin 3 ayağını temsil eden ana temaların altındaki kategorilerden frekans değeri en yüksek olanları yani hakkında en çok politik söylem üretilmiş, üzerine en çok gelişim stratejisi tavsiye olunmuş olanları sırası ile;

- Bilim Teknik Politikaları
- Deniz Yönetimi Politikaları
- Atık Politikaları

olmuştur. Hakkında en az politika üretilmiş ve çözüm üretilmesi istenilmiş olan fikirler ise sırasıyla,

- Ekonomik Zararı Engelleyen Politikalar
- Çalışan Hakları Üzerine Politikalar
- Ekonomik Kazanç ve Yatırım Odaklı Politikalar

olmuştur. Salt bir bakış açısı ile kategorilerin frekans değerleri arasındaki bu dizilişler direkt olarak söylemin ne kadar önemli olup olmadığı hakkında fikir veremez. Sadece BM politikalarının üretildiği bu platformlarda bir alt metin okuması neticesinde bazı kategorilerin (alanların) daha fazla üzerinde durulduğu anlaşılabilir. Buradan çıkarılacak sonuç ise üzerinde daha fazla durulan ve daha çok politika üretilmesi/uygulanması istenen alanların SG hakkında daha sorunlu olduğu varsayımı yapılabilir. Kategorilere göre daha çok politika üretilen alanların çevre ve daha az politika üretilen alanların ise ekonomi olduğu görülmektedir. Bu durum aynı temalarda olduğu gibi kategorilerde de benzer bir şekilde çevresel gelişimin BM'in SG yaklaşımlarında daha ön planda olduğunu, ekonomik gelişimin ise bu bağlamda son sırada geldiği okuması yapılabilir.

Araştırmanın dördüncü ve veri okumalarının ilk gruplaştığı katman olan kodlar bölümünde ise hangi politikaların münferit olarak daha sık metinlerde geçtiği ve böylelikle hangi alanlarda SG adına daha yoğun bir kapsamın olduğu anlaşılabilir. Yönetişimsel Otoriteler kategorisini dışarıda bırakarak kodlamaya baktığımızda (SG'in 3 ana teması içerisinde) en çok politik söylemin üretildiği kodlar;

- Enformasyon Kapasitesi
- Eğitim Politikaları
- Teknolojik Gelişim Politikaları

olarak sıralanmaktadır. Bu sıralama, araştırma kapsamındaki örneğin alt metinlerinde enformasyon, bilişim, teknoloji ve eğitim gibi Bilim Teknik Politikaları'nın ve Eğitim temasının SG için ne denli önemli olduğu fikrini verebilir.

Yine kodlamada frekans değerlerine bakarak en az sayıda politikanın geçtiği kodların sadece haklarında bir politik söylemin üretildiği;

- Hayvan Genetiği Koruma
- Sürdürülebilir Yapı Malzemesi
- Kırsalda Enerji
- Yatırım

politikaları olduğu görülmektedir. Burada ağırlıklı frekans değeri çok düşük olan politikalar sadece yukarıda sıralananlar olmamakla beraber 107 kodun 41'i, 1 ağırlıklı frekans değerini geçememiş, sadece 10 kod, 10 ağırlık frekans değerinin üzerinde seyretmiştir. Yine Yönetişim Otoriteleri kategorisini kapsayan kodlar dışarıda bırakılacak olursa en düşük ağırlıklı frekans değeri 0,1428, en yüksek değer ise 19,5702 olmaktadır. Araştırmanın ana kaynağı olan ve Yönetişim ayağının en yüksek frekans değerli kodu olan BM Genel Politikaları 50,5694 değerine sahiptir.

KAYNAKLAR

Özmehmet, E. Sürdürülebilir Mimarlık Bağlamında Akdeniz İklim Tipi İçin Bir Bina Modeli Önerisi, Doktora Tezi, DEÜ Fen Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2005.

Cantzen, R. Daha Az Devlet Daha Çok Toplum, Özgürlük, Ekoloji, Anarşi, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1994.

Mengi, A., Algan, N. Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Bölgesel sürdürülebilir Gelişme, Siyasal Kitapevi, Ankara, 2003.

Satterthwaite, D. Sustainable Cities or Cities That Contribute to sustainable Development?, Urban Studies, Cilt 34, Sayı 10, 1997.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005.